

46550

Ukaz

c. kr. dež. šol. sveta za Kranjsko z dne 30. okt. 1909, št. 3218,

o izvršitvi IV. poglavja dokončnega šolskega
in učnega reda z dne 29. sept. 1905, št. 13.200,
drž. zak. št. 159, o skrbi za otroke.

Cena 20 h

V Ljubljani.

Založila „Katoliška bukvarna“.

Natisnila „Katoliška tiskarna“.

1909.

46550

030023293

Ukaz c. kr. deželnega šolskega sveta za Kranjsko z dne 30. oktobra 1909, št. 3218,

**o izvršitvi IV. poglavja dokončnega šolskega in učnega reda z dne
29. septembra 1905, št. 13.200, drž. zak. št. 159, o skrbi za otroke.**

K najvažnejšim pogojem za uspešno uporabo sredstev, ki so na razpolago otroškemu skrbstvu, štejem smotrovito sodelovanje šole s sodiščem kot varuštvenim, oziroma skrbstvenim oblastvom.

V tem oziru se izdajo v sporazumu s predsedstvom višjega deželnega sodišča v Gradcu naslednje odredbe:

A. Glede razpreglednosti šoloobveznih otrok.

1. Domovinsko občino otrok je določiti v šolski matici in vpisati v razredne kataloge. — Kadar se domovinska občina ne določi na podstavi domovinskega lista, temveč s pomočjo drugih listin, kakor poselskih in delavskih knjižic i. dr., tedaj je to okolnost zaznamovati v šolski matici in v katalogu.

V kataloge je natanko vpisati osebne podatke, ki jih je po § 40, odst. 1, š. i u. r. poizvedeti ob sprejemu otrok v šolo. Pri otrocih v tuji oskrbi je poleg imena, stanu in bivališča odgovornega skrbnika vpisati tudi ime, stan in bivališče očeta ali varuha.

Na podstavi šolske matice, matičnih izpiskov, sprejemnih vpisnikov, katalogov (§§ 21 sled., 35, 40, 41, 42, 5 š. i. u. r.) in drugih uradnih razpregledov morajo krajna šolska oblastva,

oziroma organi, ki jim je poverjeno pisati šolsko matico, in šolska vodstva kar najnatančneje naznaniti skrbstvenim sodiščem na njih zahtevo zaprosene podatke o osebnih razmerah šolskega otroka.

Pravtako morajo krajna šolska oblastva in šolska vodstva pomagati sodiščem in občinskim organom pri sestavi in razpreglednem pisanju po občinah urejenih zaznamkov o varovancih.

2. Ob sprejemu učencev naj šolska vodstva nemudoma naznanijo skrbstvenemu sodišču osebne podatke vsakega otroka, ki mu je postaviti varuha, a ga tačas še nima (§ 40, odst. 3, š. i. u. r.).

V dotičnem zaznamku naj bodo razvidni podatki, ki so potrebni, da se določi pristojnost skrbstvenega sodišča (zadnje bivališče zakonskega očeta, oziroma nezakonske matere). Kadar so šolskemu vodstvu že ob sestavi zaznamka znane okoliščnosti, ki zahtevajo posebne skrbstvene naredbe sodišča, tedaj je tudi te okoliščnosti vpisati v zaznamek.

Take okoliščnosti bi bile n. pr., da se otrok ni zgledil za sprejem v šolo, da je treba otroka pozakoniti vsled poznejšega zakona, da se pojavljajo znaki započete zanemarjenosti ali bolehnosti i. dr.

Šolska vodstva morajo ta naznanila od primera do primera podajati pristojnim sodiščem tudi po končanem občem sprejemu, kadar otrok, ki nima varuha, šele pozneje vstopi v šolo, ali kadar bi bilo treba postaviti otroku varuha iz kateregakoli vzroka, ki ga je potem izrečno navesti.

Na podstavi teh naznanil bo skrbstveno oblastvo postavilo varuha in ukrenilo, kar je sicer treba, ter o tem obvestilo šolski organ, od katerega je prejelo naznanilo.

Kadar prejme šolsko vodstvo obvestilo, mora to naznaniti krajnemu šolskemu svetu, v nasprotnem primeru pa krajni šolski svet šolskemu vodstvu.

Ker se smejo šolski otroci vpisati v šolsko matico in v kataloge le z imeni, ki so navedena v krstnem ali rojstnem listu, morajo šolska vodstva kar najbolj vplivati na to, da povzročijo dotične vpise svojci nezakonskih, vsled poznejšega zakona pozakonjenih otrok, ki pa njih pozakonitev še ni bila vpisana v krstno matico.

Sicer pa morajo šolska vodstva vsak tak primer naznaniti skrbstvenemu sodišču, da se zagotovi izvršitev pozakonitve.

3. Kar se tiče postavljanja varuhov samih, morajo okrajna šolska oblastva delovati na to, da krajni šolski sveti, šolska vodstva in učitelji pomagajo sodnim oblastvom pri sestavi in dopolnitvi zaznamkov o sposobnih in voljnih varuhih s tem, da naznanijo imena primernih oseb in da vplivajo na prebivalstvo; zakaj dalekonosnega pomena je, da šoloobvezni otroci niso brez zanesljivega varuha, ki more na vzgojo pravočasno vplivati, kolikor je potrebno.

Po § 195 obč. drž. zak. se učitelji kot javni uslužbenci sicer ne morejo siliti, da bi prevzeli varuštvo proti svoji volji; toda ker učiteljstvo umeva vprašanja o skrbi za otroke, je važno, da mnogi izmed njih posvete dobri stvari svojo prav posebno sposobnost za varuški posel in da kolikor mogoče podpirajo skrbstvene organizacije (sirotinske svete, sirotinske odbore, zaupnike, društva za otroško varstvo) s tem, da prevzamejo posel sirotinskih skrbnikov in sirotinskih skrbnic (§ 213 in 219 š. i. u. r.).

B. Varstveno delovanje v prosepah npravne, umstvene in telesne blaginje normalnega otroka.

1. Okrajni šolski nadzorniki morajo ob svojih nadzorovanjih delovati na to, da vzamejo učitelji v svojo posebno skrb take otroke, ki se pri njih zanemarja domača vzgoja.

Pravtako morajo okrajna šolska oblastva s posebno vnemo vplivati na ustanovitev, oziroma izvršitev v § 213, odst. 2, š. i. u. r. navedenih zavodov in naprav.

2. Vobče naj se omeje naznanila šolskih vodstev, oziroma šolskih oblastev do skrbstvenih sodišč zaradi izpodbuje skrbstvenooblastvenega posredovanja v prosepah otroškega varstva in mladinskega skrbstva na tiste primere varstvene potrebe šoloobveznega otroka, ki zahtevajo neposrednjega nastopa skrbstvenega sodišča na podstavi dejanj, ki jih je dognala šola. Tu pridejo predvsem v poštev:

- a) Primeri zlorabe varuštvene ali očetovske oblasti, ki je o njih izvedela šola, zlasti neopravičeno zanemarjanje

- preskrbe in vzgoje, in prav posebno tisti primeri težke zlorabe, kadar bi bilo na njih podstavi po zakonu odpuštni varuha ali odreči očetovsko oblast.*
- b) Primeri osamelosti in osirotelosti otrokove, kadar je nastopilo ali preti zanemarjenje, tako da bi bilo skrbeti za drugačno, vzgojnemu smotru primerno nastavitve otrokovo.
- c) Vsi tisti primeri, kadar se namerava uvesti uradna skrbstvena vzgoja po pričujočem načrtu zakona o skrbstveni vzgoji.

3. Ker ima učiteljstvo vpogled v vse življenjske razmere šolskega otroka, bo moralo po §§ 71, 118, 120, 212 in nasled. š. i. u. r. naznaniti pristojnemu sirotinskemu svetu vse primere, kadar se s šolskimi sredstvi za odpravo preteče ali nastale zanemarjenosti in zlasti z osebnim vplivanjem na roditelje in varuhe ne doseže smoter. Primere pa, ki zahtevajo skrbstvenooblastvenega nastopa (odpuštni varuha, odvzetje očetovske oblasti, drugačna nastanitev otroka, uvedenje skrbstvene vzgoje), mora učiteljstvo v nujnih primerih naznaniti neposrednje skrbstvenemu sodišču in navesti okoliščine, ki jih je ugotovila šola. Zaradi natančnejšega nadzorovanja otrokovega, oziroma varuha in roditeljev se je sporazumeti s sirotinskim svetom pravočasno in ne šele potem, ko so se pojavile že težke škode vsled dolžnostim protivnega vedenja in vzgajanja otrokovega.

* Dotična določila obč. drž. zak. slovejo:

§ 176. Kadar pride oče ob pamet, kadar se proglasi za zapravljenca ali kadar se zaradi zločina obsodi na dalje nego na eno leto v zaporno kazen; kadar se samolastno izseli; ali kadar je čez eno leto odsoten in ne naznani svojega bivališča: se razveljavi očetovska oblast in se postavi varuh; ko pa se odstranijo te ovire, stopi oče zopet v svoje pravice.

§ 177. Očetje, ki popolnoma zanemarjajo preskrbo in vzgojo svojih otrok, izgube očetovsko oblast za vselej.

§ 178. Zoper zlorabo očetovske oblasti, vsled česar se kratijo otroku pravice, ali zoper opustitev s tem združenih dolžnosti lahko prosi pri sodišču za odpomoč otrok sam, pa tudi vsakdo, komur je to znano, zlasti bližnji sorodniki. Sodišče naj preišče predmet pritožbe in naj ukrene, kar je primerno okoliščinam.

§ 254. Uradoma se mora odpuštni varuh, kadar ne opravlja varuštva po svoji dolžnosti; kadar ga proglase za nesposobnega; ali kadar se pojavijo glede njega taki pomisleki, ki bi ga po zakonu izključili od varuštva.

Neposrednje bodo morala posredovati šolska vodstva pri skrbstvenem sodišču (§ 216, odst. 4, š. i. u. r.), kakor rečeno, praviloma v nujnih primerih, zlasti kadar je zdravje ali nramnost otrokova v veliki nevarnosti, sicer pa tedaj, kadar so učitelji sami sirotinski skrbniki ali kadar prosijo skrbstvena sodišča šolo za pojasnila ob občasnih poizvedovanjih ali od primera do primera.

Tako povpraševanje skrbstvenega sodišča pri šolskih vodstvih se more vršiti na primer ob opaženih zlorabah in drugačnih nedostatkih, ki se pokažejo ob šolskih oprostitvah ali olajšavah glede hoje v šolo (§ 17 zakona z dne 29. aprila 1873, dež. zak. št. 21, in § 16 š. i. u. r.).

Kadar občuje šolski voditelj neposrednje s skrbstvenim oblastvom, naj o tem obvesti okrajno šolsko oblastvo.

V tu ne označenih primerih morajo šolska vodstva podati naznanila po okrajnem šolskem oblastvu.

4. Po okrajnem šolskem svetu je podati naznanilo skrbstvenemu sodišču v primerih, kadar se otrok popolnoma ali deloma odteguje hoji v šolo (§§ 41, 66, 67, 70, 214, 193, 205, 211, 218 š. i. u. r.) in kadar ostanejo sredstva šole in nadzorovalnih organov za otroka, oziroma za varuha in za otrokove roditelje brezuspešna ali ne morejo preprečiti zanemarjenosti, kadar je torej potrebno, da se odtegne otrok škodljivemu vplivu napačne vzgoje in odda kam drugam, oziroma da se odredi njegova skrbstvena vzgoja.

5. Roditelje, ki vsled potovalnega poklica ne skrbe za šolsko izobrazbo svojih otrok (§ 31 š. i. u. r.) morajo krajni šolski sveti, oziroma (po § 216, odst. 4, š. i. u. r.) šolska vodstva naznaniti sodišču, v čigar uradnem področju je otrokovo bivališče, ali kadar tega bivališča ni mogoče poizvedeti, sodišču, v čigar okraju se nahaja takratno začasno bivališče otrokovo, da potem ukrene, kar je treba.

Zlasti je paziti na tiste otroke, ki pogosto menjajo šolski kraj, a njih nadzorovalne osebe ne izvršujejo pravega potovalnega opravila. V vseh primerih, kadar ni popolnoma zagotovljeno, da se v novem šolskem kraju zanesljivo skrbi za izpolnjevanje zakonite šolske dolžnosti otrokove v širjem pomenu, mora o tem šolsko vodstvo po krajnem šolskem svetu obvestiti krajni šolski svet novega šolskega kraja.

6. Šolska vodstva morajo skrbstvenim sodiščem naznaniti tudi vse druge izpremembe v življenju otroka in njegovih nadzorovalnih oseb, kadar o njih izvedo, in ki bi mogle biti skrbstvenim oblastvom bistvenega pomena za otroško varstvo. Semkaj se prišteva n. pr. smrt očetov ali varuhov, njih nesposobnost za izvrševanje varuštvene dolžnosti, zopetna omožitev matere kot varuhinje, izprememba domovinske pristojnosti otrokove, izprememba njegovih rednikov itd.

Vendar je ta naznanila omejiti na tiste primere, kadar šolsko vodstvo doizve, da občina, oziroma župni urad ni podal zapovedanega naznanila.

7. Kar se tiče obče blaginje otrokove — ne glede na šolsko obiskovanje samo — ki se nanjo nanaša mnogo določil dokončnega šolskega in učnega reda, zlasti §§ 13, 14, 59, 69, ves odstavek VII, potem §§ 123, 138, 213, 214 in § 60 drž. zak. o ljud. šol., tedaj velja načelo, da se poprimajo šolski organi vsakega pomisleka glede primerne preskrbe in vzgoje otrokove, da ga dalje zasledujejo z vso skrbnostjo, vendar s potrebno previdnostjo in z molčljivostjo, dano po okolnostih, ter da pravočasno ukrenejo odpomoč pri skrbstveni organizaciji (sirotinskih svetih, društvih za otroško varstvo), bodisi da se zanemarja, zlorablja roditeljska, varuštvena, nadzorovalna oblast ali pa da se kaže nesposobnost za izvrševanje teh dolžnosti.

Da se prepreči mladinska zanemarjenost, mora učiteljstvo s pomočjo pristojnih avtonomnih in političnih oblastev, sirotinskih svetov, ubožnih svetov, društev za otroško varstvo nastopiti zlasti proti beračenju šolskih otrok in proti njih javnemu prodajanju različnih predmetov in sprožiti za konkretne razmere priporočljive naredbe. Dalje mora posebno paziti na nramnost deklic, vendar je skrbstvenemu sodišču naznaniti neodpravljlve pomisleke glede nramnega vedenja deklic samo v primerih nramne zanemarjenosti, ki potrebujejo konkretnega skrbstvenoblastyvenega ukrepa.

Šola mora delovati tudi na to, da v mestih in drugih večjih krajih noben otrok ne ostane na ulici čez 9. uro zvečer brez neoporečnega spremstva odraslih.

Vsa ta in naslednja podrobna določila je po § 186 in § 198 š. i. u. r. zmiselno uporabljati tudi na meščanskih in zasebnih šolah.

C. Skrb za zanemarjene otroke.

1. Okrajna šolska oblastva morajo vsak primer izključitve šolskega otroka (§ 85 š. i. u. r.) naznaniti skrbstvenemu sodišču.

Skrbstveno sodišče naj naprosto uvažuje zaznave okrajnih šolskih oblastev in naj potrebno ukrene.

2. Po obstoječih predpisih morajo varnostna oblastva in kazenska sodišča vsako aretacijo ali obsodbo šolskega otroka ali uvedbo kazenskosodne preiskave proti takemu otroku takoj naznaniti pristojnemu šolskemu vodstvu in obenem skrbstvenemu sodišču.

Voditelj šole je dolžan, da o takem naznanilu takoj obvesti okrajno šolsko oblastvo s potrebnimi nasveti, da se morejo potem v sporazumu s skrbstvenim (ne kazenskim) sodiščem izdati morda potrebne skrbstvene odredbe.

3. Šolska vodstva se opozarjajo na to, da se morejo oddati v poboljševalnice po današnji organizaciji le npravno popolnoma zanemarjeni mladostniki. Pa tudi otroke, ki so posebno potrebni skrbstvene vzgoje, bo zazdaj v prav mnogih primerih težko oddati v vzgajališče ali reševališče. (Prim. tudi § 82 š. i. u. r.)

4. Dokler ne obstoje nobene posebne naprave na javnih ljudskih šolah (disciplinarni razredi) in nobena primerna vzgajališča na javne stroške, bo predvsem oddajati take otroke v primerne družine.

Šolskim vodstvom se zato naroča, da podpirajo okrajna šolska oblastva in sodišča z naznanjanjem sposobnih rednikov, in sicer ne le glede tistih otrok, ki njih očetje izgube očetovsko oblast ali ki naj bi se sicer odstranili iz dozdanih življenjskih razmer, ampak tudi glede vseh zapuščenih in nezakonskih otrok všteti najdence.

D. Skrb za duševno ali telesno abnormalne otroke.

V namen posebnega skrbstva za duševno ali telesno abnormalne otroke morajo šolski organi podajati primerna

naznanila skrbstvenim sodiščem (§§ 23 in 59 drž. zak. o ljud. šol. in § 6, odst. 3, in 26 š. i. u. r.). Okrajno šolsko oblastvo je k § 24 š. i. u. r. dolžno podajati taka naznanila na podstavi zaznamka izpisanega iz šolske matice, za tiste otroke, ki so zaradi duševnih ali telesnih napak oproščeni hoje v svojo šolo.

E. Skrb za nadaljnje življenje iz šolske obveznosti odpuščenih otrok.

1. V šolske rede občin ljudskih in meščanskih šol (§ 86 š. i. u. r.) je sprejeti določilo, da mora vsak šolski otrok ob sprejemu odpustnice navesti in po možnosti potrditi, ali vstopi v kakšno šolo, učno mesto ali službo in v katero.

Šolska vodstva morajo skrbstvenim sodiščem po predpisanem potu naznaniti vse primere, kadar bi bila otrokova prihodnost v nevarnosti.

2. Okrajnim šolskim oblastvom je prepuščeno, da v sporazumu s skrbstvenimi sodišči potrebno ukrenejo, da se v šolskem letu iz šolske obveznosti, oziroma tudi vsled šolske oprostitve iz šole (zadnji stavek § 17 zakona z dne 29. aprila 1873, dež. zak. št. 21) izstopajoči varovanci (t. j. ne pod neoporečno očetovsko oblastjo stoječi otroci) na podstavi obrazca vsako leto naznanijo pristojnemu skrbstvenemu sodišču, čemur je pristaviti tudi vse zaznave in migljaje, ki se nanašajo na posebne zmožnosti otrokove in na izvolitev njegovega poklica.

3. Nasprotno imajo šolski voditelji dolžnost, da obvestijo skrbstveno sodišče o vseh primerih §§ 99 in 100 š. i. u. r., kadar se s pretekom šoloobvezne dobe pokaže nezadostna šolska izobrazba, da more skrbstveno sodišče take otroke pravočasno rešiti nramnega in gospodarskega propada.

F. Obče stvari.

1. Šolski voditelji in učitelji morajo biti skrbstvenim sodiščem in skrbstvenim organizacijam v vseh vprašanih otroškega varstva s polnim umevanjem na pomoč, naj kar

najbolj pospešujejo potrebna pojasnila in uradovanja in naj pomagajo z živim sodelovanjem s skrbstvenimi sodišči, da se uresničijo smotri uspešnega mladinskega skrbstva.

2. Kadar izdajajo okrajna šolska oblastva naredbe o sodelovanju krajnih šolskih svetov, šolskih vodstev in učiteljev pri skrbi za otroke, naj pazijo, da se pisalni posli šolskih voditeljev ne pomnože brez potrebe; preprosto poslovanje šolskih vodstev bo bistveno olajševalo živahno občevanje s pristojnimi oblastvi.

3. Okrajni šolski nadzorniki morajo zaznave o skrbstvu otrok izkazati v svojih nadzorovalnih poročilih in navesti imena tistih učnih oseb, ki se odlikujejo na polju otroškega varstva in mladinskega skrbstva s svojo zaslužno delavnostjo.

C. kr. deželni predsednik:

Schwarz l. r.

